

2019-06-12

KUVAILEVAN METATIEDON ASiantuntijaryhmän kokous

Aika: 12.6.2019 klo 10.00-16.00

Paikka: Kansalliskirjasto, Fabianian kokoushuone, Yliopistonkatu 1

Läsnä: Pia Backman (Åbo Akademis Bibliotek), Ville Huhtala (Helsingin yliopiston kirjasto), Ulla Ikäheimo (Kansalliskirjasto, puheenjohtaja), Minna Kantanen (Kansalliskirjasto, sihteeri), Sini Neuvonen (Espoon kaupunginkirjasto), Silja Saarikoski (Seinäjoen ammattikorkeakoulun kirjasto), Anne-Mari Salmela (Turun yliopiston kirjasto), Anna Viitanen (Turun kaupunginkirjasto) ja Kiti Vilkki-Eriksson (Kansalliskirjasto)

Kutsuttuina asiantuntijoina: Minttu Hurme (Kansalliskirjasto)

Poissa: Katja Hyvärinen (Itä-Suomen yliopiston kirjasto), Sirpa Janhonen (Varastokirjasto), Jaana Uurasjärvi (Eduskunnan kirjasto)

- 1. Kokouksen puheenjohtajan valinta
- 2. Edellisen kokouksen pöytäkirja
- 3. Ilmoitusasiat
- 4. Kiinteiden kenttien ohjeiden päivitys
- 5. Varastotietojen ohjeen päivitys
- 6. Raamatun kirjat: Johanneksen kirjeet
- 7. Kirjastojen kysymyksiä
 - 1) Kysymys: Millä standardilla kyrilliikka tallennetaan Melindaan?
 - 2) Kysymys: Päivitysvien julkaisujen aineistotyyppi ei näy oikein Finnassa
 - 3) Kysymys: Osakenttä \$1 - Reaalimaailman kohteen tunnistaminen
 - 4) Kysymys: GTIN-koodista
 - 5) Kysymys: Alkuteoksen nimekkeen merkitseminen
 - 6) Kysymys: Televisiosarjallenteiden eri osien erilaiset nimekkeet
- 8. Seuraava kokous

1. Kokouksen puheenjohtajan valinta

Ulla Ikäheimo valittiin kokouksen puheenjohtajaksi.

2. Edellisen kokouksen pöytäkirja

Hyväksyttiin.

3. Ilmoitusasiat

YSastaYSOon konversio tehdään Melindaan 3.-5.7.2019. Tästä aiheutuu katko Melinda-kuvailuun sekä Aleph-ohjelmassa että kuvailuun luettelointirajapinnan kautta mm. Aurooran kuvailutyökalulla. Myös replikointi on pois käytöstä katkon ajan. Lisäksi Melindan OPACissa ja poimintarajapinnoissa (Z39.50 ja SRU) saattaa esiintyä toimintakatkot.

- Lisätietoa konversiosta wikisivuilta: <https://www.kiwi.fi/pages/viewpage.action?pageId=73470747>
- Kansalliskirjaston uutinen: <https://www.kansalliskirjasto.fi/fi/uutiset/kirjastot-siirtyvat-ysasta-ysoon-mika-muuttuu>

Melindaan on alettu tuoda tietueita Helmet-tietokannasta erätuontina. Helmetistä poimitaan päivittäin mukaan uutta kirja- ja AV-aineistoa, mutta musiikkiaineiston tietueita ei siirretä.

- Kansalliskirjaston uutinen: <https://www.kansalliskirjasto.fi/fi/uutiset/helmet-kirjastot-mukana-melinda-yhteistyossa>

Uuden RDA-tekstin suomennos valmistuu vaiheittain ja julkaistaan keuhväällä 2020. Päätös käyttöönnoton ajankohdasta tehdään tietokantakohtaisesti. Nykyinen RDA Toolkit on käytettävissä todennäköisesti kevuhvääseen 2021 asti. Valmistelu uutta RDA:ta varten on käynnistynyt Kansalliskirjaston Kuvailusääntöpalvelun ja kuvailun kansallisten asiantuntijaryhmien yhteistyönä. Työn etenemistä voi seurata Kuvailuyhteistyösivustolta <https://www.kiwi.fi/x/6YhJBg> (ks. myös tämän sivun alisivut).

MARC 21 Update 28 julkaistiin toukokuun lopulla. Käyttöoikeuskenttiin 506 ja 540 on tullut joitain tarkennuksia. Useisiin formaatin kenttiin on lisätty osakenttä \$2, johon merkitään käytetyn nimenmuodon tai termin lähde. Suomenkielinen käännös päivitetään kesän aikana.

Syksyn tapahtumia:

- 26.9. Musiikkia Melindassa –iltapäivä
- 22.10. Kuvailun tiedotuspäivä
- 23.-24.10. Kirjastoverkkopäivät

4. Kiinteiden kenttien ohjeiden päivitys

Käytiin yhdessä läpi kiinteämittaisten kenttien ohjeita ja sovittiin ohjeistuksen päivityksestä seuraavaan kokoukseen mennessä.

5. Varastotietojen ohjeen päivitys

Käytiin yhdessä läpi Varastotietojen ohjeita ja sovittiin ohjeistuksen päivittämisestä seuraavaan kokoukseen mennessä.

6. Raamatun kirjat: Johanneksen kirjeet

KUMEA esittää Kuvailusääntöpalvelulle, että RDA:n suomennokseen palautettaisiin sieltä vuoden 2018 alussa poistettu Uuden testamentin kirjakokonaisuus 'Johanneksen epistolat' muodossa 'Johanneksen kirjeet'.

Raamattu. Johanneksen kirjeet

- Ensimmäinen, Toinen ja Kolmas Johanneksen kirje

 Kuvailusääntöpalvelun vastaus: lisätään korjauslistalle, RDA-tekstissä uuden suomennoksen myötä.

7. Kirjastojen kysymyksiä

1) Kysymys: Millä standardilla kyrilliiikka tallennetaan Melinaan?

Miten kyrilliiikkaa tallennetaan Melinaan? Melindan tietueissa on eri translitterointistandardien mukaisia kuvailuja, mikä on oikein?

VASTAUS

Suomessa on käytössä kyrillisille kirjaimille kaksi eri translitterointistandardia - SFS 4900 ja ISO 9. Eri kirjastoissa näitä standardeja käytetään eri tavoin. Jotkut kirjastot käyttävät sekä kuvailussa että hakumuodoissa kansallista standardia (SFS 4900), ja jotkut toiset taas molemmissa kansainvälistä standardia (ISO 9). Kun taas Fennica-kuvailussa käytetään kuvailukentissä ISO 9 -standardia ja kaikissa toimijoiden hakumuodoissa SFS 4900:aa. Lisäksi poimituissa tietueissa voi olla käytössä muitakin standardeja kuin nuo kaksi mainittua.

Melindan ohje hakumuotoihin on, että henkilöiden ja yhteisöjen hakumuodoissa käytetään Asteriin auktorisoituja muotoja, ks. [Toimijakuvailun translitterointiohje](#). Kyrillisin kirjaimin kirjoitetut nimet translitteroidaan siis kansallisen standardin mukaan, mutta tietueen kuvailukentissä on sallittua käyttää joko kansallista tai kansainvälistä translitterointia.

2) Kysymys: Päivittyvien julkaisujen aineistotyyppi ei näy oikein Finnassa

Finnan näyttö ei näytä päivittyviä julkaisuja oikein, vaikka olisi kuvailtu oikein Leader ja 008.

Esimerkki: Päivittyvän verkkosivun kuvailu (kiinteämittaiset kentät)

Leader/07 = i - päivittyvä julkaisu

008/21 = w - päivittyvä verkkosivu

Nimeke: Ahvenanmaan itsehallintolain uudistaminen

Finnassa: Jatkuva julkaisu? > vaikka näin ei ole koodattu > Pitäisi olla päivittyvä verkkosivu, jos 008/21 = w

VASTAUS

Finnassa aineistotyyppi tunnustetaan nimiön merkkipaikan 07 perusteella, minkä lisäksi useissa tapauksissa katsotaan vielä tarkempia tyyppejä 008-koodeista. Tähän asti 000/07 merkkipaikan arvo "i" on merkitty "jatkuva julkaisu" eikä 008-koodeja ole huomioitu. Finnaan muutetaan nyt virheellisesti merkitty i-koodin arvo formaatin mukaiseen muotoon "päivittyvä julkaisu". Tämä näkyy finna.fi:ssä heti juhannuksen jälkeen ja paikallisissa Finna-näkymissä päivityksen jälkeen elokuussa. 008-kenttien tarkemmista arvoista (esim. w = päivittyvä verkkosivu) on tehty kehittämissuositus jo aikaisemmin. Senkin toteuttaminen on työlliställä.

3) Kysymys: Osakenttä #1 - Reaalimaailman kohteen tunniste

Melinaan poimitussa tietueessa (id 015511975 Working-class writing) on kahdessa 700-kentässä osakenttä #1 -Reaalimaailman kohteen tunniste, linkki vie ilmoitetun mukaisesti VIAFin tietueeseen. Aleph huomauttaa tallennettaessa "Field "700" contains sub field "1" which is not allowed", mutta ohittamalla tietysti tallentuu. Sallimmeko VIAFin linkit tulevaisuutta varten samoin perustein kuin 0-osakentänkin? Ohjeet poimitujen tietueiden #0-osakenttiin: "Tunnisteen eli lähteen sisältävät 0-osakentät säilytetään poimituissa tietueissa. Ilman tunnistetta olevat 0-osakentät poistetaan poimituista tietueista."

VASTAUS

Osakenttä #1 kannattaa säilyttää poimituissa tietueissa samoin kuin osakenttä #0. Tämä lisätään formaatin sovellusoppaaseen ja Alephin luettelointiclienttiin. Osakenttä #1 on tullut formaattiin äskettäin eikä sen käyttöön primaarikuvailussa ole toistaiseksi ohjeistusta.

4) Kysymys: GTIN-koodista

Anders-kirjastoissa on ihmetelty mm. Melinda-tietueella 015518455 olevaan ISBN-numeroa, joka on johdettu manifestaatiosta olevasta GTNI-numerosta: 020 ## \$a 978-0-07-260018-6 \$q sidottu \$z 6430072600183

264 #1 \$a Hyvinkää : \$b Daintys , \$c [2019]

Miten GTIN-numero voidaan muuntaa ISBN-numeroksi? Tuo yllä oleva ISBN-numero on rakenteeltaan minulle outo.

VASTAUS

Julkaisulla ei näytä olevan ollenkaan ISBN:tunnusta, vaan pelkkä GTIN (EAN) -koodi. Tuo koodi on oma tavaratunnuksensa, josta ei tässä tapauksessa voi muodostaa oikeaa ISBN:ää. ISBN alkaa tekstiaineistossa muodosta 978 (Suomessa 978-951 tai 978-952-), jota seuraa kustantajatunnus. Tuossa 6430072600183-sarjassa ei näitä merkkejä näy.

Tässä tapauksessa julkaisun tietueessa EAN-tunnus merkitään 024 3#-kenttään. 020-kenttään ei tule mitään, mutta Fennicassa 015-kenttään laitetaan kansallisbibliografian f-numero (tässä f20190526). Julkaisun kolofonissa tuo EAN-koodi ilmoitetaan tekstinä ISBN: 6430072600183, ja jos haluaa sen tietysti voi laittaa myös virheelliseksi ISBN:ksi (020#z).

Tietue korjattuna Melindassa ja Fennicassa:
015 ## \$a f20190526 \$q sidottu
020 ## \$z 6430072600183
024 3# \$a 6430072600183

Jos GTIN-koodi julkaisussa on ISBN-tunnuksen omaava (978-sisältö), se voidaan merkitä avattuna myös 020a-kenttään. Tällöin 020q-kenttään merkitään "GTIN-koodista".

Esim.

020 ## \$a 978-952-68289-9-2 \$q GTIN-koodista \$q nidottu
264 #1 \$a [Ylöjärvi] : \$b Kohtalon jänis Tuotanto, \$c 2017.

5) Kysymys: Alkuteoksen nimekkeen merkitseminen

240-kenttään on kai kiellettyä laittaa alanimettä. Library of Congress oli laittanut alkuteoksen koko nimekkeen sitten 246-kenttään. Otin sieltä tämän tietueen, jossa 246 i-kentässä selite, jota en ymmärrä: Ohjeista luin että selitteitä ei tarvitse yrittää kääntää, mutta jäi askarruttamaan tämä. Voi olla joku vallan vakiintunut fraasi, mutta hassulta näyttää. Mieluusti tuollaisen kääntäisikin, tuskin kukaan asiakaskaan osaa tulkita.

Mitenkähän tämä käännettäisiin?

<u>100</u>	<u>1</u>	<u>a</u>	Roelofs, Sandra Elisabeth,
		<u>e</u>	kirjoittaja.
<u>240</u>	<u>10</u>	<u>a</u>	First lady van Georgië,
		<u>l</u>	englanti
<u>245</u>	<u>14</u>	<u>a</u>	The first lady of Georgia :
		<u>b</u>	the story of an idealist /
		<u>c</u>	Sandra Elisabeth Roelofs.
<u>246</u>	<u>30</u>	<u>a</u>	Story of an idealist
<u>246</u>	<u>1</u>	<u>i</u>	Title on t.p. verso:
		<u>a</u>	First Lady van Georgië :
		<u>b</u>	verhaal van een idealiste
<u>264</u>	<u>1</u>	<u>a</u>	Tbilisi :
		<u>b</u>	Publishing house LINK,
		<u>c</u>	2010.

VASTAUS

"Title on t.p. verso" käännetään muotoon "Nimeke nimiösvun kääntöpuolella". Alkukielistä nimekettä ei tyypillisesti merkitä varianttinitimekkeenä 246-kenttään, vaan 240-kentän pitäisi riittää.

Library of Congressin tietueesta puuttuu kokonaan \$h osakenttä, eli alkuperäinen kieli: 041 1# \$a eng \$h dut

Vastaus aineistoa näkemättä.

6) Kysymys: Televisiosarjatallenteiden eri osien erilaiset nimekkeet

Jos moniosaisen sarjan nimi muuttuu kesken sarjan ja kuvailutavaksi on valittu kokonaisuuden kuvailu, niin muutetaanko sarjan päänimeke kaikkiin vanhoihinkin osiin uuden nimen mukaiseksi, vai kuvaillaanko tästä osasta lähtien uudella nimellä vai jatketaanko vanhalla nimellä? Esimerkkinä lasten televisiosarja, jossa sarjan ensimmäiset osat ovat ilmestyneet nimellä Ryhmä Hau, mutta joissain osissa esiintyy vain englanninkielinen sarjan nimi PAW Patrol.

VASTAUS

Taustaksi RDA-ohjeita ja linjauksia päänimekkeen valinnasta (manifestaation kuvailussa kenttä 245\$a):

-Kun tiedonlähteessä on erikielisiä nimiä, valitaan päänimekkeeksi nimeke, joka on aineiston pääsisällön kielellä ja/tai kirjoitusjärjestelmällä RDA 2.3.2.4.
-Suomeksi puhutuissa tai tekstitetyissä videotallenteissa tulkitaan, että pääsisältö on suomeksi, joten suomenkielinen nimeke valitaan päänimekkeeksi, jos sellainen löytyy aineistosta.

-Kun kyseessä on televisiosarjan kausien/osien kokonaisuus, sovelletaan moniosaisen monografian kuvailun ohjeita RDA 2.1.2.3:

- Moniosaisessa aineistossa tunnistamisen perustaksi valitaan aineiston kokonaisuudessaan identifioiva tiedonlähde.
- Jos manifestaation osat on numeroitu järjestyksessä, valitaan tiedonlähteeksi numeroltaan varhaisin saatavilla oleva osa.
- Jos manifestaation osat ovat numeroimattomia tai numeroinnin perusteella ei voida päätellä järjestystä, valitaan tiedonlähteeksi ilmestymisajankohdaltaan varhaisin osa.
- Jos ei järjestystä: pääosan tiedonlähde tai kollektiivinen tiedonlähde

-Jos päänimeke muuttuu moniosaisen monografian jostain osasta alkaen ja muutosta pidetään merkittävänä aineiston tunnistamisen tai löytyvyyden kannalta, merkitään muutunutta nimeke myöhemmäksi päänimekkeeksi RDA 2.3.2.12.1, 2.3.8. Myöhempi päänimeke on suomalaisen linjauksen mukaan lisäydinelementti.

Tuotantokausittain ilmestyvät televisiosarjakokonaisuudet ovat numeroituja moniosaisia monografioita eli kokonaisuuden päänimeke määräytyy yleensä ensimmäisen osan mukaan. Kysytyssä Ryhmä Hau -tapauksessa päänimeke otetaan ensimmäisestä osasta eli kenttään 245\$a Ryhmä Hau ja myöhemmin esiintyvistä nimimuodosta (PAW Patrol) tehdään viittaus kenttään 246.

KORJATTU 11.9.kokouksessa -> Tuotantokausittain ilmestyvät televisiosarjakokonaisuudet ovat numeroituja moniosaisia monografioita eli kokonaisuuden päänimeke määräytyy yleensä ensimmäisen osan mukaan. Tällöin päänimeke (245#a) otetaan ensimmäisestä julkaistusta osasta ja myöhemmin esiintyvistä päänimekkeistä tehdään viittaus kenttään 246.

Mutta jos päänimekkeen lisäksi vaihtuu myös esimerkiksi jakaja tai julkaisujen sisällöissä on merkittäviä eroja aiempiin manifestaatioihin verrattuna, pitää tapauskohtaisesti arvioida, onko kyseessä uusi manifestaatio, joka pitää kuvailla uutena moniosaisena monografiakokonaisuutena. Tällöin voi tehdä 500 kenttään huomautuksen "Sarja julkaistu aiemmin nimellä xxx".

8. Seuraava kokous

11.9.2019 klo 10.00-, Kansalliskirjasto, Fabianian kokoushuone, Yliopistonkatu 1